

MORAAL,

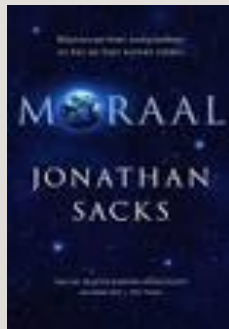

'WAAROM WE HAAR NODIG HEBBEN EN HOE WE HAAR KUNNEN VINDEN'

– *HET BELANG VAN EEN MORAAL ALS KOMPAS, VOOR ONS GEDRAGEN ONS WAARDEN EN NORMEN* –
PLEIDOOI VOOR EEN 'WIJ'-CULTUUR - N.A.V. HET BOEK VAN JONATHAN SACKS.

LEZING DOOR BOB DE RAADT, 14-03-2024.

JONATHAN SACKS (2020) *MORAAL - WAAROM WE HAAR NODIG HEBBEN EN HOE WE HAAR KUNNEN VINDEN* – UTRECHT: KOKBOEKENCENTRUM UITGEVERS; ISBN 978 90 435 3451 2; 382 PAG'S.

JONATHAN SACKS

- **Persoonlijke informatie:**
 - Jonathan Henry Sacks (1948) Hebreeuws: Yaakov Zvi, יעקב צבי
 - was een Brits geestelijke, filosoof, theoloog, auteur en politicus.
 - Sacks was tussen 1 september 1991 en 1 september 2013 opperrabbin van de Verenigde Hebreeuwse Congregatie van het Gemenebest en was van 2009 tot zijn overlijden (nov. 2020) lid van het Britse Hogerhuis.
- **Opleiding:** [King's College London](#), [Gonville & Caius College, University of Cambridge](#), [Christ's College Finchley](#), [New College](#)
- **Prijzen:** [Templetonprijs](#), [National Jewish Book Award for Modern Jewish Thought & Experience](#)

BEKNOPTE BIBLIOGRAFIE - JONATHAN SACKS

- Jonathan Sacks (2020) *Moraal - Waarom we haar nodig hebben en hoe we haar kunnen vinden* – Utrecht: KokBoekencentrum Uitgevers; ISBN 978 90 435 3451 2; 382 pag's.
- Jonathan Sacks (2016) *Een gebroken wereld heel maken – Verantwoordelijk leven in tijden van crisis* – Middelburg: Skandalon.
- Sacks, Jonathan (2020) *Genesis - boek van het begin*; Middelburg: Uitg. Skandalon - zie recensie op: https://www.bobderaadt.nl/documents/israel/Review_Genesis_boek_van_het_begin_Jonathan_Sacks.pdf
- Sacks, J. (2019) *Exodus – boek van de bevrijding* – Middelburg: Skandalon _ ISBN 9789492183927; 320 pag's..
- Sacks, J. (2020) *Leviticus – boek van het heilige* – Middelburg: Skandalon; ISBN 9789492183934; 400 pag's.
- Sacks, J. (2022) *Numeri – boek van de woestijnjaren* – Middelburg: Skandalon; 9789492183941; 400 pag's.
- Sacks, J. (2024) *Deuteronomium – boek van de samenleving* – Middelburg: Skandalon; ISBN 9789492183934; 400 pag's.
- Sacks, J. (2022) *De kracht van ideeën – woorden van geloof en wijsheid* – KokBoekencentrum; ISBN 9789043538145; 352 pag's.
- Saks, J. (2016) *Niet in Gods naam – een pleidooi tegen religieus extremisme en religieus geweld* – KokBoekencentrum; ISBN 9789043527187, 352 pag's.
- Sacks, J. (2005) *Leven met verschil – menswaardige verscheidenheid in een tijd van botsende culturen* – Boekencentrum; ISBN 9789021140810; 278 pag's.

SACKS – JOODS RABBIJN - THORA

- Sacks vertrekt vanuit zijn eigen Joodse traditie. Een vrijwel onafgebroken dialoog over de aard van een goede samenleving, vanaf de tijd van Abraham. Hij had de opdracht gekregen ‘zijn zonen en zijn verdere nakomelingen voor (te) houden de weg te volgen die ik wijs , door rechtvaardig en goed te handelen (Gen. 18:19).
- Sacks wijst op Jesaja 1:17: “Leer goed te doen. Zoek het recht, help de verdrukten, bied wezen bescherming, sta weduwen bij”. Denk ook maar aan de 10 geboden (Ex. 20:1-17).
- Denk aan Micha 6:8: recht doen, getrouwheid liefhebben en gewillig te wandelen met God.
- Overigens erkent Sacks niet dat Jezus de Messias is en de Zoon van God; hij blijft in de Joodse traditie.
- Toevoeging: Jezus neemt het grote gebod over en specificeert het gebod: “Gij zult de Here, uw God, liefhebben met geheel uw hart en met geheel uw ziel en met geheel uw verstand. Dit is het grote en eerste gebod. Het tweede daaraan gelijk, is: Gij zult uw naaste liefhebben als uzelf. Aan deze twee geboden hangt de ganse wet en de profeten” (Matt. 22:37-40. Zie ook in Deut. 6:5; Lucas 10:25-28; Marcus 12:29-31; Joh. 15: 9-14. Zie ook de Bergrede: Matt. 5-7).

MORAAL, BETEKENIS:

- Moraal is het geheel van (morele) normen en waarden dat door een individu, groep, instelling of cultuur als belangrijke richtlijn voor het eigen handelen wordt beschouwd.
- Moraliteit gaat over de manier waarop mensen met elkaar omgaan.
- Vier ethische principes: weldoen, niet-schaden, verantwoordelijkheid en rechtvaardigheid.
- ❖ De wijze waarop we zouden moeten samenleven.
- ✓ Kenmerken als: **solidariteit, eerlijkheid, verantwoordelijkheid, wederzijdsheid, welzijn, vrede, samenzorg, samenleving, gemeenschappelijkheid, inschikkelijkheid, opofferingsgezindheid, onderling vertrouwen, betrokkenheid, nederigheid, kwetsbaarheid, bemoedigen en compassie.**

KENMERKEN – HOUDINGEN - CONTEXT

- Kenmerken als: **solidariteit, eerlijkheid, verantwoordelijkheid, wederzijdsheid, welzijn, vrede, samenzorg, samenleving, gemeenschappelijkheid, inschikkelijkheid, opofferingsgezindheid, (onderling) vertrouwen, betrokkenheid, nederigheid, kwetsbaarheid, bemoedigen, rechtvaardigheid, verbond/verbindend/verbinding, billijkheid, zinvolheid, barmhartigheid, liefde, zicht op de ander, loyaliteit en compassie.**
- **Wat betekent dat in onze huidige cultuur en maatschappij, voor ons gedrag?**

7 FUNDAMENTELE MORELE (GEDRAGS)REGELS

1. Hulp aan je gezinsleden
2. Hulp aan je groep
3. Voor wat hoort wat
4. Dapperheid
5. Respect voor meerderen
6. Een eerlijke verdeling van beschikbare goederen
7. Eerbied voor mijn en dijn.

VOORBEELD

- ***“Jonathan Sacks vraagt aan jongens van rond de 18 jaar, met een context van emotionele stress, justitie en reclassering: “Wat voor vader zouden jullie willen zijn?” Toen begonnen zij te huilen. Ze zeiden dingen als: “Ik zou geen vader zijn, die zich er makkelijk van af maakt, maar ik zou ervoor zorgen dat er regels zijn en als de kinderen me nodig hebben, zal ik er voor hen zijn. Altijd!”
Een verlangen naar vaderschap met commitment, met verantwoordelijkheid(sgevoel)’.***

Bron: Jonathan Sacks (2020) – Moraal. Waarom we haar nodig hebben en hoe we haar kunnen vinden – Utrecht: KokBoekencentrum Uitgevers; p. 85.

MORAAL DOET ERTOE

- Sacks geeft de volgende aanwijzingen, suggesties, aanbevelingen, ideeën:
 - omdat relaties kostbaar voor ons zijn; omdat we geloven dat liefde, vriendschap, werk en toevallige ontmoetingen met onbekenden plaatsvinden volgens een gedeelde gedragslijn van fatsoen en wederzijdsheid
 - omdat vrijheid hoog in ons vaandel staat en dat menselijke waardigheid gediend is met restricties die wij onszelf opleggen i.p.v. de druk van wetten, politie en strafmaatregelen.
 - omdat we ons zorgen maken over het fenomeen van ‘verarming’ (armoedeproblematiek) bij groepen mensen in onze samenleving, als succes, rijkdom en fysieke aantrekkelijkheid maatgevend en normerend zijn (teveel ongelijkheid, wat is de basis voor onze eigenwaarde (zelfbeeld, zelfvertrouwen)?

MORAAL DOET ERTOE (2)

– omdat we geloven in **kernzaken als liefde, huwelijk, ouderschap**, die zo wezenlijk zijn voor ons bestaan, met een gerichtheid op de **toekomst**.

– omdat we onze **verantwoordelijkheid** (besef van verantwoordelijk-zijn) voor degenen die we op de wereld hebben gezet (onze kinderen, ons biologisch vader- en moederschap/ouderschap) niet moeten laten versloffen, maar om hen (onze kinderen; de volgende generatie) een stabiele, betrokken, toegewijde omgeving moeten bieden, op weg naar hun volwassenheid

– omdat we een staat voorstaan met **welzijn, vrede, solidariteit, samenzorg, samenleving en gemeenschappelijkheid**

– moraal als cement van de civiele samenleving en met **zinnvolle deugden**, die de samenleving opbouwen.

– met ruimte voor 'altruïsme', liefdadigheid, want pijn van anderen raakt ons! Ruimte voor **goeddoen**.

Denk aan het boek van CS Lewis 'Vier liefdes', over 'eros, philia, charitas en agapè' en het belangrijke onderscheid tussen deze (liefdes)aspecten. Het woord '**liefde**' is teveel een containerbegrip geworden, dat aan relevante verschillen voorbij gaat.

GESPREKSVRAGEN - REFLECTIEVRAGEN

- Kan het vertrouwen en de beschaafdheid in het openbare leven en in de privérelaties hersteld worden? Zo ja, hoe?
- Hoe kunnen wij werken aan een “culturele klimaatverandering”, in ons huwelijk, in ons gezin, binnen onze familie (intergenerationeel), in onze buurt, binnen onze kerkelijke gemeenschap, binnen ons werk, tijdens onze reizen, tijdens ons ‘social media-gedrag’?
- Sacks gebruikt het woord ‘verbond’ om uitdrukking te geven aan het concept van de immense, transformerende en richtinggevende kracht. **Een verbond als moreel commitment, dat wordt gedragen door (morele) loyaliteit en trouw, hetgeen offers vraagt. Een verbond is een relatie, een morele alliantie. Dat heeft impact op anderen. Een verbond gaat over jou en mij, die tot elkaar komen en samen een ‘wij’ gaan vormen. Hoe zie jij dat? Hoe werk jij aan dat verbond (geef een voorbeeld)?**

GESPREKSVRAGEN (2)

- - **Hoe kijk jij aan tegen waarden als:** solidariteit, eerlijkheid, verantwoordelijkheid, compassie, inschikkelijkheid, opofferingsgezindheid, onderling vertrouwen, betrokkenheid, nederigheid, kwetsbaarheid, bemoedigen?
- - **Wat vind je van de uitspraak ‘We zijn wie we zijn door wat we anderen geven?’** Gedrag, dat gebaseerd is op empathie, sympathie, compassie, medelijden, zachtmoedigheid, gulheid, gastvrijheid, liefdadigheid (belangenloosheid; wat wij van anderen ontvangen hebben, onvoorwaardelijke liefde, en wat anderen ons gegeven hebben).
- - **Wat is de betekenis van ‘moraal’ is in onze huidige tijd?**

SLOTVRAAG EN SLOTCONCLUSIE

- - **Hoe denk je dat Jonathan Sacks nu zou reageren op de huidige ‘culturele klimaatverandering’?** Of noem je dat ‘Klimaatvervuiling’? In de context/periode van covid 19-post-covid, de inval van Rusland in Oekraïne, de Hamas/7 oktoberoorlog en het Israël-Gaza-conflict, de Soedan-Darfur-crisis (grondstoffenkwestie), de Rode Zee-Houthi escalaties (economische impact), de autocratische tendensen in de mondiale politiek (gedrag van wereldleiders)? Kwesties die na het overlijden van Sacks prominent zijn gaan spelen in onze wereld/cultuur/maatschappij (Sacks, Moraal, p. 355-360).
- **Hij pleit voor moraal, vrede, rechtvaardigheid, compassie, saamhorigheid > ‘wij’!**
- Bedankt voor jullie aandacht!